

приредио,⁴¹² као и трећи *Новац српских средњовековних владара*.⁴¹³ Нада Димитријевић је започела приређивање необјављеног Сергијевог рукописа, библиографије српске средњовековне нумизматике, што је завршио Милан.⁴¹⁴

МИЛАНОВО СТВАРАЛАЧКО СУДЕЛОВАЊЕ У ОБЈАВЉИВАЊУ СЕРГИЈЕВИХ НУМИЗМАТИЧКИХ ДЕЛА

С годинама, за живота Сергија Димитријевића, све је више нарастао опус нумизматичких студија, књига и дела. Највећи број тих научних текстова уклапао се у благовремено конципирани *Corpus numorum Serbiae*; ово обимно, у неким видовима монументално дело, настајало је и обликовало се у све обухватнијим целинама... Одлазак овог великана српске средњовековне нумизматике у легенду, отворио је питање: шта учинити са деловима Corpus-a, разасутим у бројним часописима, зборницима, посебним књигама, сепаратима и сл? Како и на који начин окупити, средити, тематски систематизовати и ваљано организовати те делове и фрагменте, које аутор није успео за живота да *приреди*.

Иницијатор и зачетник да се почну објављивати Сабрана нумизматичка дела Сергија Димитријевића, била је његова супруга Надежда. Полако, уз њена указивања, кристалисала се и дограђивала идеја о том подухвату. Један од разлога и подстрека био је и тај, што су сепарати Сергија Димитријевића из области нумизматике, на аукцијама у Нумизматичком друштву, постизали одређену, понекад релативно високу цену, јер су постајали све теже доступни.

Као евентуални узор за овај захват могла је да послужи и књига Растислава Марића, којом се Сергије критички бавио, а обједињавала је његове студијске прилоге и чланке из српске средњовековне нумизматике. Уосталом, текстови прикупљени у књизи, на једном месту, приступачнији су од оних у сваковрсној периодици.

У једном каснијем разговору питамо Милана: који је и какав његов конкретнији допринос у обликовању повеће књиге *Проблеми српске средњовековне нумизматике*?

- Поред осталог, успео сам и да поменута и претходна књига *Нове врсте српског средњовековног новца*, заједно са *Проблемима*, представљају једну функционалну целину. А да би се то постигло, требало је решити два важна питања: у *Новим врстама...*, код позивања на радове уврштене у наредну књигу *Проблеми српске средњовековне нумизматике*, наведене су странице у претходно објављеним текстовима, које су потпуно друкчије у књизи *Проблеми*, и без помоћи оригиналног текста, практично их је немогуће пронаћи – ту застаје и претражује по књигама, па каже:

---

⁴¹² Српско нумизматичко друштво, Београд, 2006.

⁴¹³ Српско нумизматичко друштво, Београд, 2006.

⁴¹⁴ С. Димитријевић, *Библиографија српске средњовековне нумизматике*, Српско нумизматичко друштво, Београд, 2010.

- На пример, на страни 67 *Нових врста...*, у фусноти 23, упућује се на текст *Проблеми српске средњовековне нумизматике*, стр. 109-110. У књизи *Проблеми*, то се налази на страни 66. То значи требало је прочитати текст и фусноту, схватити на шта се она односи и пронаћи у овој новој књизи, на стр. 66, део текста који је у оригиналу на напред поменути странама (109-110).

Милан отвара одељак при крају књиге *Проблеми...* означен као *Додатак*, а насловљен: *Напомене из књиге Димитријевића: Нове врсте српског средњовековног новца* и дословце каже:

- Овде је дата кореспонденција/релација између броја страна у оригиналним текстовима и у овој књизи, што омогућује студијско коришћење обе књиге, без потребе за консултовањем текстова раније публикованих у часописима и зборницима.

То је, запажамо и сами, био дуготрајан посао, који је тражио доста истрајности, прецизности и систематичности.

- Када сам на овај проблем скренуо пажњу Ранку Мандићу, рекао је: *То је огроман посао*, и заиста, изискивао је много труда и напора, потврђује и сам Милан.

Као другу велику потешкоћу истиче:

- Трудио сам се да обогатим књигу додавањем слика примерака новца који се помињу у тексту, а нису били укључени у раније публиковану нумизматичку студију. Тако на пример, у књизи *Проблеми...* поглавље VII *Српски средњовековни новац пронађен у току ископавања на Новом Брду*, садржи 132 слике, а у раније штампаном тексту било их је свега 48, при чему су аверс и реверс нумерисани као једна, за разлику од *Проблема...*, тако да су понуђене слике нумерисане од 1-24.

Напоменимо да је додавање слика иницирао и неквалитетно одштампани *Каталог*.

Уз то, Милан је припремио одговарајући пример за проблем који произилази из напред поменутог:

- Приликом позивања на слике из овог рада, у другим нумизматичким студијама, мој отац се, на пример, позива на слику број 12, а њој у књизи *Проблеми...* одговарају слике 67-68, тако да је, опет, без раније публикованог текста, тешко студијски користити ову књигу. Да би се то прикладно решило, направио сам табеле у којима је дата кореспонденција/релација између бројева слика у овој и претходној књизи и у раније публикованим текстовима.

Проблем је био и што су се у неким студијама увећане слике новца у сепаратима налазиле на крају текста сваког од њих, а у књизи су унете у сам текст. И то премештање и уклапање слика на одговарајуће место, тражило је такође времена, поготову када се зна да је при штампању, у сепаратима, било и погрешно означених и измештених слика.

То је, са упоредном систематизацијом фуснота и слика, било неопходно за студијску функционализацију књиге.

- Пошто сам стекао одређено искуство, припремајући *Нове врсте српског средњовековног новца* са Ранком Мандићем, код *Проблема...*, практично сам све урадио сам, укратко резимира, па наставља:

- Организоваo сам припрему за штампу свих текстова, и то на основу ауторских исправки у оригиналним радовима, јер мој отац је, чим добије штампани текст, одмах, на свом примерку означеном симболом муње, пажљиво уносио све корекције, наравно, уз негодовање... Али, и поред највеће пажње, грешке су скоро неизбежне, закључује Милан, имајући у виду и сопствено искуство.

- Уочио сам да у *Проблемима српске средњовековне нумизматике* има и нових, раније необјављених текстова, примећујем гласно, како бих подстакао Димитријевића да и о томе нешто каже.

- Јесте, у *Проблемима...* је штампан необјављен рукопис под насловом *Поводом чланка о Сент-Андрејском налазу*, као и текст *О Валтазару Божишићу као нумизматичару и његовој збирци*. Ту је и текст *Идејна скица и методолошка разрада књиге Преглед српске средњовековне нумизматике*, који је по први пут објављен, а раније умножен и броширан за учеснике расправе о овом питању..

Поводом чланка о Сент-Андрејском налазу, на страни 225, Милан нам скреће пажњу на своју редакторску напомену, коју сада полугласно прочитава: „Необјављени рукопис Сергија Димитријевића који се помиње у напомени 5 следеће главе. Димитријевић је одустао од објављивања пошто је дошао до закључка да је Сент-Андрејски налаз измишљен. У напомени 5 главе V описано је истраживање Димитријевића о овом налазу.“ (Примедба редактора М. С. Димитријевића).⁴¹⁵

- Ево шта Иванишевић, у својој књизи о новчарству средњовековне Србије, на страни 320, пише о Сент Андрејској остави... Можеш то и сам да прочиташ.

У намери да укаже на актуелност раније необјављеног чланка, Милан С. Димитријевић је у напомени истакао: да и данас постоје разлике у додели одређених врста појединим владарима, на пример између аутора М. Јовановића⁴¹⁶ и В. Иванишевића,⁴¹⁷ па је одговарајућа Сергијева аргументација, изнета у поменутој студији, још увек занимљива за студијске истраживаче.

Укратко смо назначили појединости о Милановом доприносу издавању Сабраних нумизматичких дела Сергија Димитријевића. Указали смо на важније моменте и на начин функционализовања поменутих дела са многобројним Сергијевим сепаратима. У некој другој прилици, у дијалогској форми, осврнућемо се на поједина отворена питања и проблеме, нарочито када су у питању гледишта неких од напред поменутих аутора.

---

⁴¹⁵ С. Димитријевић, *Проблеми српске средњовековне нумизматике*, Српско нумизматичко друштво, Београд, 2006, стр. 225.

⁴¹⁶ М. Јовановић, *Српски средњовековни новац*, Београд, 2001, стр. 29.

⁴¹⁷ В. Иванишевић, *Новчарство средњовековне Србије*, Стубови културе, Београд, 2001, стр. 120.

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ Београд	
Датум:	19. 12. 2001
Примач:	879 / 2

ЗАПИСНИК

о извршеној примопредаји нумизматичке збирке
српског средњовековног новца из легата др Сергија Димитријевића

Комисија у саставу: академик Василије Крстић, председник, академик Слободан Душанић, Миле Станић, помоћник управника Архива САНУ и Оливера Прица, шеф Службе Председништва САНУ, у име поклонопримца, примила је дана 19. децембра 2001. године од поклонодаваца госпође Надежде Димитријевић, супруге др Сергија Димитријевића и др Милана Димитријевића, сина др Сергија Димитријевића, у просторијама Архива САНУ, нумизматичку збирку средњовековног српског новца из легата др Сергија Димитријевића, у укупном износу од 1.721 новчића.

Збирка је смештена у шест посебних албума са таблама, а сваки албум садржи и то:

- албум бр. 1   319 примерака новца,
- албум бр. 2   392 примерка новца,
- албум бр. 3   294 примерка новца,
- албум бр. 4   331 примерак новца,
- албум бр. 5   212 примерака новца и
- албум бр. 6   173 примерка новца.

Саставни део овог записника је прилог спискова албума, са бројем табли у албуму и бројем комада новца.

Записник је сачињен у четири истоветна примерка од којих по два припадају поклонодавцу и поклонопримцу.

Чланови Комисије

Надежда Димитријевић
госпођа Надежда Димитријевић

Милан С. Димитријевић
др Милан Димитријевић

Слободан Душанић
академик Слободан Душанић

Председник Комисије

Василије Крстић
академик Василије Крстић

Миле Станић, помоћник управника Архива САНУ

Миле Станић

Оливера Прица, шеф Службе Председништва САНУ

Оливера Прица

Слика 9: Записник о извршеној примопредаји нумизматичке збирке
Сергија Димитријевића.

СРПСКА АКАДЕМИЈА
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Бр. 1042/13-88

Др. 10

1988

Српска академија наука и уметности из Београда, Кнез Михаилова 35, коју заступа председник САНУ академик Душан Каназир и наследници покојног др Сергија Димитријевића су-друга Надежда, као овлашћени пуномоћник сина Милана Димитријевића и кћери Нине и Лидије из Београда, споразумели су се да закључе следећи

УГОВОР О ПОКЛОНУ

1) Породица др Сергија Димитријевића поклања Српској академији наука и уметности у трајну својину Збирку новца средњовековне српске државе, средњовековни босански, бугарски и влашки новац, сву литературу и документацију везану за ову Збирку, као и све рукописе било да су завршени у потпуности или само делимично, према попису о прегледу и процени, акт бр.

2) Српска академија наука и уметности прихвата поклон из тачке 1. овог Уговора и обавезује се да: оснује при Архиву САНУ "Легат Сергија Димитријевића" - нумизматичка збирка српског средњовековног новца; да легат чува као целину; да објави каталог комплетне Збирке средњовековног новца Сергија Димитријевића; да објави рукопис "Лепота новца српске средњовековне државе", као и радове Сергија Димитријевића из области нумизматике.

3) Саставни део овог Уговора чини попис Збирке средњовековног српског новца и сав писани пратећи материјал, као и оверена судска пуномоћја Надежде Димитријевић за сина Милана и кћери Нину и Лидију.

4) У случају спора о правима и обавезама из овог Уговора надлежан је редовни суд у Београду.

5) Уговор је сачињен у 6 (шест) истоветних примерака, од којих свакој страни припада по 3 (три) примерка.

У Београду,

ЗА НАСЛЕДНИКЕ

Надежда Димитријевић
Надежда Димитријевић

Председник САНУ

Душан Каназир
академик Душан Каназир

Слика 10: Уговор о поклону САНУ нумизматичке колекције средњовековног новца Сергија Димитријевића.